

כיקרוב

בלימוד החסידות ובדרכי החסידות

באה"צ זרועה

השליח הראשי במרכז אפריקה,
הרב שלמה בן טולילא, מגולל
בראיון מרתק ל'כי קרוב'
את מסכת השליחות בת
שלושים השנים, בעקבות
פטירתה של רעייתו,
השליחה מרת מרים
ע"ה, שהלכה לבית
עולמה לאחר
ייסורים קשים



כי הם חיינו

אלף עמלי תורה מכל חוגי
הקשת התורנית השתתפו
במבחנים מיוחדים בירושלים
ובבני ברק על כ"ה הפרקים
הראשונים של ספר התניא,
במסגרת 'לב לדעת –
תפארת שמשון'

צדקה בלילה
מסכת שקלים
באור החסידות
ביאורים נפלאים
לדף היומי

תפארת שבתפארת
ימי חורפו של
אדמו"ר מהר"ש זי"ע
קטעים מרתקים
מ'שבעה רועים'

טומאת חלות דבש
משנה מוארת
בתורת הרבי
פרשת טהרה
הרב משה שילת

עבודת המידות
התוועדות לימי
ספירת העומר
עם הגה"ח
הרב שניאור זלמן גופין

וראהו הכהן
למה רק הכהן
רואה את הנגע
מסה לפרשת מצורע
הגה"ח הרב יואל כהן



רק מי שאוהב יכול להעניש

יתכן שאדם מתלהב מהעיסוק במחאה נגד עוברי עבירה, בהענשתם ובביזוים וכדומה, והוא חושב שעושה זאת לשם שמיים, אבל באמת אין ביטחון שזה אכן כך. והראיה, שיש יהודים אחרים, יראי שמים לא פחות, ואולי יותר ממנו, שאין להם התלהבות כזאת בעניינים של מחאה, הענשה וביזוי הזולת. אלא עלול להיות שהדבר נובע ממידות הרעות, שטבעו הרע דוחף אותו להתנהג כך, אלא שסתם כך אין הוא יכול לעשות זאת, אבל כשהוא מוצא 'יתרון' להתנהג כך כביכול לשם שמים – כי אז מתעוררות ומתפרצות בו המידות הרעות האלה.

ענישה מעוררת אכזריות

עוד פרט בגדל הזהירות שצריכה להיות בענייני הענשה, שעצם ההתנהגות במידת הגבורה והדין והענשה, גם אם היא נובעת מכוונה טובה, עלולה לפתח באדם מידה רעה של אכזריות. וכמו שכתב האור החיים בפרשת עיר הנידחת, על הפסוק "ונתן לך רחמים וריחמן" (ראה יג, יח): "לפי שציווה על עיר הנידחת שיהרגו כל העיר לפי חרב ואפילו בהמתם – מעשה הזה יוליד טבע האכזריות בלב האדם... לזה אמר להם הבטחה, שיתן להם ה' רחמים, הגם שהטבע יוליד בהם האכזריות, מקור הרחמים ישפיע בהם כוח הרחמים מחדש לבטל כוח האכזריות שנולד בהם מכוח המעשה".

הרי שעצם ההתנהגות באופן כזה, ש"הכה תכה את יושבי העיר ההיא לפי חרב, החרם אותה וגו'" עלולה לגרום מטבע הדברים אכזריות, אלא שיש כאן הבטחה מיוחדת של הקב"ה שאם יעשו זאת מפני ציווי התורה הדבר לא יזיק, אלא "ונתן לך רחמים". אבל במה דברים אמורים, כשיש ביטחון שעושים הכול על-פי התורה, אבל אם האדם ייתן אפילו עוד מכה אחת מיותרת, שהתורה לא ציוותה, בין אם זו 'מכה' בידים או בדיבור (ואפילו במחשבה) – הרי אז אין לו ההבטחה "ונתן לך רחמים" והוא עלול להיגרר למידת אכזריות.

ביטחון באהבה

לכן כדי לוודא שהפסק 'טמא' ו"בדד ישב מחוץ למחנה" אכן נובע אך ורק מהוראת התורה ולטובת האדם, יש צורך בכהן, שעניינו איש החסד – אהבה לכל יהודי.

עניינם של הכוהנים "לעמוד לפני ה' לשרתו ולברך בשמו" (עקב יח), ומתנאי ברכת כוהנים שהיא צריכה להיות באהבה – "וציוונו לברך את עמו ישראל באהבה" (נוסח הברכה שלפני ברכת כוהנים). וכפי שמאריך בווזה איך צריכה להיות האהבה בשעת הברכה, ו"כל כהן שהוא לא אוהב את העם או העם לא אוהבים אותו לא יפרוס את ידי לברך את העם" (זח"ג קמז, ב).

אם כן גדרו של כהן הוא שיש לו אהבה עזה לבני ישראל. לכן גם כשהוא שומע מהחכם שעל-פי דין יש לפסוק על אדם מסוים כי הוא 'טמא', בכל-זאת יחפש דרך להימנע מכך ולבדוק אולי יש דרך ועצה אחרת.

וכשהוא רואה שאין שום ברירה וחייבים לטמא במקרה הזה – הרי הכהן עושה זאת מתוך כוונה אמיתית של חסד ואהבה. במצב כזה, כאשר יש אהבה לאותו יהודי – מותר לפסוק ולומר 'טמא', ולא רק מותר אלא צריך לעשות זאת, ואז אמנם הכהן מטמא אותו תחילה אבל סופו גם לטהר אותו.

זו ההוראה שלמדים מעניין זה: אמנם לפעמים יש מצבים שבהם צריך 'לטמא' יהודי ולהענישו, אבל כדי לטמא צריכים 'כהן', לחוש אהבה לאותו יהודי. קודם כול יש לשאול אצל חכם אם אכן צריכים לטמא במקרה כזה, אך בזה לא די, אלא צריך להיות 'כהן', שעניינו "לברך את עמו ישראל באהבה", היינו שהוא אוהב את היהודי הזה ומבקש להצילו, ומתוך רגש האהבה הוא פוסק עליו ש"בדד ישב מחוץ למחנה", כשכל כוונתו היא שיעשה תשובה ואז יוכל אחר-כך לטהר אותו.

(ע"פ לקוטי שיחות כרך כז, עמ' 88 –

אוצר לקוטי שיחות ויקרא שיחה ד לפרשת מצורע)

בעניין טומאת נגעי צרעת, המבוארת בפרשיות תזריע-מצורע, יש דין שהטומאה והטהרה נקבעות על פי כהן דווקא, כמו שכתוב "והוא אל אהרן הכהן או אל אחד מבניו הכהנים.. וראהו הכהן וטמא אותו.. והסגיר הכהן את הנגע... וטהרו הכהן" (תזריע יג, ב ואילך).

כלומר, אף-על-פי שהתורה מפרטת את כל פרטי הדינים על מצבי הנגע, כמבואר בתורה שכתב וביתר ביאור בתורה שבעל פה, בכל-זאת האדם שיש בו נגע הראוי לטומאה אינו נטמא ממילא, אלא כאשר הכהן פוסק ואומר עליו שהוא טמא, וכן לעניין הטהרה.

וכמבואר ברמב"ם פרטי הדינים בזה (הלכות טומאת צרעת פ"ט ה"ב): "הטומאה והטהרה תלויה בכהן. כיצד? כהן שאינו יודע לראות, החכם רואהו ואומר לו: 'אמור טמא', והכהן אומר 'טמא', 'אמור טהור', והכהן אומר 'טהור', 'הסגירו' והוא מסגירו. שנאמר: 'ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע'". וממשיך, שאם הכהן רוצה לראות את הנגע בעצמו ולסמוך על עצמו – אזי "אסור לו לראות נגע מכל נגעים עד שיוורנו רבו ויהיה בקי בכל הנגעים ובשמותיהן בנגעי אדם כולם ובנגעי בגדים ובנגעי בתים".

נמצא שאף-על-פי שיש בעניינים האלה דינים מפורטים מתי לטמא ומתי לטהר, וצריכים חכם שיידע את ההלכות היטב, והכהן פוסק על-פי הוראותיו (ו"כהן שטימא את הטהור או טיהר את הטמא לא עשה כלום" – שם ה"ג), עם זה אין פסקו של החכם פועל את הטומאה ואת הטהרה, אלא הכול נעשה על פי הכהן, וכל עוד הכהן אינו אומר 'טמא' או 'טהור' – לא קורה כלום.

לכאורה זה דין פלאי: ממה נפשך, אם יש לכל מצב של נגע דין בתורה, מה צריך לעשות, טמא טהור או הסגר וכו', ולשם כך יש צורך בחכם הבקי בדינים – מה הצורך שדווקא הכהן 'יאמר' זאת?

באשר לטהרה אפשר לבאר זאת, שכדי להסיר טומאה יש צורך בכוח רוחני מיוחד, ולכן אף שהחכם יודע שהדין הוא שהאדם צריך להיות טהור, עדיין יש צורך בכוח של כהן, אדם קדוש, כדי 'לפעול' את הטהרה. אבל ענייני הנגעים תלויים בכהן לא רק בנוגע לטהרה אלא גם בנוגע לטומאה, ולזה לכאורה אין צורך באדם בעל קדושה מיוחדת, ומדוע גם זה חייב להיות על-ידי הכהן?

התערבות מידות רעות

אחד הביאורים בזה יובן בהקדמת חומרת הדין של טומאת הצרעת. על המצורע נאמר "בדד ישב מחוץ למחנה" (שם מו). והפירוש "מחוץ למחנה" – חוץ לשלוש מחנות" (רש"י), הוא שהאדם נשלח מחוץ למחנה שכינה, מחנה לווייה ומחנה ישראל. יותר מכך: "בדד ישב – שלא יהיו שאר טמאים יושבים עמו". זה עונש חמור ביותר!

והנה ידוע שעונשי התורה אינם לשם נקמה ח"ו אלא לטובת האדם, לטהרו ולהחזירו למוטב. ובענייננו, על-ידי שהמצורע יישב בדד מחוץ למחנה יתעורר לתשובה, שייטיב את הנהגתו, וכמבואר ברמב"ם סוף הלכות טומאת צרעת, שהצרעת היא עונש על לשון הרע, ועל-ידי "בדד יישב" – "יהיה מובדל ומפורסם לבדו עד שלא יתעסק בשיחת הרשעים שהוא הליצנות ולשון הרע".

אבל אף-על-פי שהכוונה בשילוחו אל מחוץ למחנה היא לטובה, הרי בינתיים זה עונש חמור ביותר – פוסקים על יהודי שיש להבדילו ולבודדו מכלל ישראל ולהושיבו "בדד מחוץ למחנה"!

לכן בעניין כזה, לפסוק על יהודי שהוא טמא בטומאה חמורה זו ולגזור עליו בדידות כזאת – נדרשת זהירות יתרה שלא יתערבו בזה ח"ו מניעים זסיים. כשהחכם לומד ומבין בתורה שיש 'לטמא' יהודי מסוים, אין זה מספיק עדיין, שכן עלול להיות שהנטייה לטמא תבוא ממניעים אחרים.

מבואר בחסידות "שיש בני אדם שעיקר חיותם הוא כשפועלים דין בבני אדם, כנראה בחוש, כאשר יקרה לבני אדם הללו אנשים עוברי עבירה – תיכף מתחמם לבבם ויתמלאו חימה וכעס להענישם ולהכותם... והיינו מצד שטבעם רע בעצם... הגם שילבישו הדבר לשם שמים על שעבר עבירה, אין זה אמת כלל... אלא שזהו מצד מזג רוע הנפש מוטבעת מגבורות קשות להרע ולהעניש" (דרך מצוותך פט, ב).

עוקצין פרק ג משנה יא

חלות דבש מאימתי מיטמאות משום משקה?

בית שמאי אומרים משיחרחר. בית הלל אומרים משירסק.

חיותו ממש מהתורה ומצוות. ועל זה אמרו חז"ל (עבודה זרה יט,א) "בתחילה נקראת [התורה] על שמו של הקב"ה ולבסוף נקראת על שמו [של התלמיד שטרח בה] שנאמר 'בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה'" ("בתורתו", של האדם עצמו). אלא שאז נדרשת זהירות מיוחדת, כי ההתאחדות והקרה לאדם ותפיסתו שלו בתורה ומצוות עלולה גם להביא טומאה בהן ח"ו. אחר שהוברה הנדירות הנדרשת והחשש מיכולת המשקה לקבל טומאה, יש לבאר שאלת המשנה "חלות דבש מאימתי מיטמאות משום משקה" בעבודת ה' היא דווקא מה הן הפעולות החיוביות הכרחיות שעל האדם לעשות על מנת לאחר בינו לבין התורה והמצוות, שהדבש יהיה למשקה ויוביל את האוכל לכל גופו (ואמנם אז גם עלול הוא לקבל טומאה ונצרכת שמירה כנ"ל, אבל לא בשמירה עצמה עסקינן במשנתנו אלא בהחשבת החלות למשקה).

בית שמאי אומרים משיחרחר (או: משיהרהר).

לדעת בית שמאי הנקטים לחומרא בעבודת האדם להשתדל שהדבש (התורה ומצוות) יהיה משקה המתפשט בכל גופו, יש שלושה פירושים-עניינים:

א. לפי הגרסא במשנה "משיהרהר", פירוש הדבר הוא שמהרהר במחשבה בליבו לרדות את הדבש. וכוונת הדברים בעבודת ה' היא שההתעצמות בין האדם לתורה ומצוות היא גם בכל הרהוריו הפנימיים. היינו שיגיע לשלמות גם בהרהור שהוא לבוש המחשבה הפנימי, ואל לו להסתפק רק בשלמות לבושי הדיבור והמעשה. ב. למעלה מזה היא הגירסא "משיחרחר", שפירושה שמעלה עשן להבירח את הדבורים מהכוורת, וכאילו הוא "מחרחר ריב" עם הדבורים. ובעבודת ה' היינו שמגרש לגמרי את הישות וה"מציאות" של האדם (שנמשל לדבורים) העובד את ה' עד שלא תישאר לו שום פנייה והנאה אישית מהתורה ומצוות (הדבש). ג. פירוש נוסף ב"משיחרחר" הוא שיחמם את החלות להוציא מהן את הדבש, ובעבודת ה' היינו שעבודתו היא בהתלהבות ותשוקה כרשפי אש, שמתעלה לגמרי על כל העניינים הגשמיים וכך הוא מתאחד בתכלית עם התורה והמצוות.

בית הלל אומרים משירסק.

לדעת בית הלל נדרש ריסוק בפועל של חלות הדבש כדי להחשיבן כמשקה. ובעבודת ה', פירוש דרישה זו הוא קל יותר ביחס לדרישות בית שמאי, כי משמעות הדבר היא שדי רק במעשה ריסוק ותלישה של הגשמיים ממקומה, אבל אין הכרח להגיע מיד עד לשלמות העבודה בלבוש המחשבה הפנימי ולרגשות נעלים יותר כפי העולה משלושת הפירושים בדעת בית שמאי.

(על פי רשימות כ"ק אדמו"ר זי"ע, חוברת קלב)

משנה זו עוסקת בחלות הדבש שמייצרות הדבורים, ומבררת מתי הן מקבלות דין משקה לעניין טומאה.

והביאור בזה בפנימיות העניינים: הדבורים הן משל לעם ישראל, והדבש הוא התורה ומצוות שישראל מקיימים. ואמרו חז"ל (דברים רבה א,ו ובפירוש מהר"ו): "מה הדבורה הזאת כל מה שהיא מסגלת מסגלת לבעליה (שמכרת כוורתה ואינה הולכת למקום אחר) כך כל מה שישראל מסגלין מצוות ומעשים טובים הם מסגלים לאביהם שבשמים", היינו שישראל עושים את עבודתם לצורך גבוה ולא על מנת לקבל פרס.

אמנם לדבורה יש גם עוקץ, וזהו צד ה"סור מרע" שבעבודת כל יהודי נוסף על צד ה"עשה טוב" שבו, שהרי "לעולם תהא ימין מקרבת ושמאל דוחה" (סוטה מז,א), אבל העיקר בחייו הוא עבודת עשיית הדבש, והעוקץ הוא רק לשם שמירה והגנה על הדבש.

הדבש אינו בא מגוף הדבורה אלא המזון שהן מלקטות מן הפרחים מתפתח בגופן לדבש, וגם הן עצמן ניזונות ממנו, כפי שאנו מוצאים (בבא בתרא פ,א וברשב"ם) שהקונה חלות דבש שבכוורת מחברו, צריך להשאיר שתי חלות לדבורים עצמן שיאכלו מהן בימות הגשמים. ומשמעות הדבר בעבודת ה' היא שישראל עוסקים לשם שמים בתורה ומצוות שמקבלים מהקב"ה, אבל התורה ומצוות גם מתאחדות עמם לגמרי ומתפתחות בהם, עד שהחיות הרוחנית וגם הגשמית של האדם באה מהן.

חלות דבש מאימתי מיטמאות משום משקה?

תפקיד המשקה הוא הובלת האוכל לכל הגוף: "המים אינם מן המזונות אבל הם מוליכים המזון למקומותיו הידועים" (פירוש המשניות לרמב"ם, עירובין רפ"ג), וזו הסיבה לכך שבמשקה יש אפשרות טומאה יותר מאשר באוכל, כי להיותו קרוב ושייך אל האדם יותר מהאוכל עלול הוא יותר לקבל טומאה. (וכפי ההלכה שמשקה אינו צריך "הכשר" לקבלת טומאה כאוכל, ומיטמא בכל שהוא, ונעשה לעולם "תחילה" אפילו אם נגע בראשון ואף בשני לטומאה).

כשם שאין טומאה במחובר לקרקע, כי "עולם על מילואו נברא" (בראשית רבה יד,ז) וטהור הוא, וכל זמן שאין תפיסת יד אדם המנתקת אותו מחיבורו הטבעי אין מקום לטומאה, על דרך זה הוא במשקה לעומת אוכל - המשקה קרוב יותר אל האדם להיותו מוביל את האוכל והחיות שבו לכל גופו, וככל שהדבר יותר קרוב ושייך אל האדם עלול הוא יותר לקבל טומאה.

וכן הוא בתורה ומצוות שהן הדבש, שהאדם - כמו הדבורה - מקבל גם את חיותו שלו על ידיהן. ואף שעושה הכל לצורך גבוה, "אינה מסגלת אלא לבעליה" וללא שום אינטרס אישי, הרי שהתורה ומצוות צריכות גם להתאחד לגמרי עם לומד התורה ומקיים המצווה, והאדם ניזון מהן כמו הדבורים הניזונות מדובשן. ולכן התורה נקראת "לחם" ומזון הנפש, כי האדם מקבל את

אלפי יעדים,
נתיב אחד!

נתיב מתי - היחיד שמגיע לכל בתי הכנסת בארץ

אלפי בתי כנסת
נהנים כל שבוע
מחלוקת עלוני השבת
בצורה הטובה
והמשתלמת ביותר.



נתיב מדיה

רצונו של העיתון שלי יגיע לידיה
מכלפי אידך והוא בנתיב הנכון
074-703-5009

ושמואל בקוראי שמו

בבואנו מיום ב' באייר, יום הולדתו של כ"ק אדמו"ר מהר"ש זי"ע - לפנינו קטעים מתוך פרק מיוחד בסדרת 'שבעה רועים' לתולדותיהם של אדמו"רי חב"ד בשפה שווה לכל נפש, מאת בנימין ליפקין ואיר ויינשטוק, בהוצאת 'מעיינות' - העומד לראות אור בקרוב • ימי הראשונים מאז רדת נשמתו הגדולה והקדושה לעולמנו, ימי עלומיו, והיות נפשו קשורה בנפש אבי

וכששמע כי שמואל בקוראי שמו - תמה מאוד, שהרי במשפחה לא היה שם כזה. הסביר לו הרבי ה'צמח צדק': "כי מה שאלתיו" (מגדל עז, מעשי אבותי, אות קמ).

שמואל א'

שמחה הייתה שרויה עליו בהיותו נער והיה אוהב לעתים לנקוט במעשי שובבות של שמחה. פעם קפץ על ראשו של החסיד רבי שמואל מונקס. בהיותו למעלה אמר: אני שמואל א', והוא שמואל ב' (כולם בחכמה, עמ' 68-69).

ומעשה היה ביום הכיפורים בהיות המהר"ש ילד, ואחד החסידים הישישים הניח את מחזורו על גבו של הנער, כדי להנעים את תפילתו בנוחות, כמעשה הסטנדר. הפך המהר"ש את פניו אל החסיד ואמר אליו: בעצמך חטאת, ועלי אתה אומר... (שמעות וסיפורים, חלק ב, עמ' 70).

פעם, בהיותו בן שבע או שמונה, היה לו חבר בשם פנחס (ככל הנראה נכדו של הגאון החסיד רבי הלל מפאריטש). ב'חצר' היה באר מים עם שני דליים. כאשר היו מושכים בדלי התחתון למעלה, היה הדלי העליון יורד מטה. המדובר ביניהם היה שאחד יעמוד בדלי העליון היורד למטה, ואחרי זה יעמוד חברו בדלי העולה למעלה, וימשוך את חברו מלמטה, ובכך ישעשעו את נפשם. כך עשו מספר פעמים.

באחרונה, כאשר ירד הרבי מהר"ש למטה, מאן פנחס חברו להרימו למעלה והלך לו. המתין בבאר עד שהגיעו אנשים לשאוב ולדלות מים ומשכו את הנער מהר"ש מתוך באר המים. כשגשג לאחר מכן את פנחס חברו, אמר לו: ראה פנחס, חוקת ובלק, וכן מטות ומסעי, מחוברים הם, ואילו פנחס אינו מחובר, לא בלבק ולא למטות. טעמו של דבר הוא שפנחס הוא דקן. ויהי בעלות הרבי מהר"ש על כס ההנהגה, קם והיה לפנחס סכסוך עם אחד, ובא בקובלנה לפני הרבי מהר"ש שיתערב לטובתו. ויאמר לו הרבי מהר"ש: הרי כבר אמרתי לך שפנחס דקן הוא (רשימות דברים, חלק א, עמ' קמד).

היכן הוא לא נמצא

חושב מחשבות במלאכת מחשבת היה רבנו מהר"ש בעודו צעיר לימים. בהיותו בן חמש שנים לערך היה לו חוש באומנות חרושת עץ, והיה חורט בסכינים קטנים סוגי ציורים שונים על גבי עץ. חסיד אחד בא להסתופף בצלא דמהימנותא של הרבי ה'צמח

יום ראשון בשבת, ב' לחודש אייר תקצ"ג (רשימות היום, כ"ק אדמו"ר זי"ע, עמוד רפג), תפארת שבתפארת, זרח אורו של רבנו מהר"ש בליובאוויטש לאביו הקדוש ה'צמח צדק' זי"ע. באותה שעה נפתחו שערי שמחה אצל החסידים לרגל השמחה השרויה בבית רבם ומאורם.

השם שמואל ניתן לרך הנימול לשמונה על שמו של איש טמיר ונעלם, שואב מים שבפולוצק, שהחסידים שיערו שכפי הנראה היה מהצדיקים הנסתרים שבדור.

שואב מים מקודש זה נסתלק באותו יום בו הכניסו את מהר"ש לבריתו של אברהם אבינו, הוא יום ראשון ט' באייר (שם). אבי הבן, ה'צמח צדק', השתתף מלהגיע לברית. עברה שעה אחר שעה והנאספים תמהים והולכים, מדוע זה אין הרבי מגיע לקיים מצות יום השמיני.

בשעה מאוחרת נערכה הברית. ובהתיישב אבי הבן לסעודה, התאונן ואמר: איי, החברה קדישא בפולוצק... והשומעים לא ידעו מאי קאמר רב. בסעודת המצוה גילה הרבי רו זה לבניו: השם שמואל הוא על שמו של שואב המים הפולוצקי.

רק כששבו החסידים מפולוצק אל עירם ואל ביתם, הבינו אל נכון מדוע השתתף הרבי עד גשתו לשמחת הברית. החברה

קדישא התמהמהה מלהביא לקבורה את שואב המים שנפטר באותו יום בו נפטר איש אחר, מפורסם ובעל שם. בעקבות זאת, נתעכבה הברית וקריאת השם של הרך הנימול, עד זיבולא כתריתא של אותו צדיק הנחבא אל הכלים (מסיפורי המשפיע רבי שמואל גרונום, 'רשימות דברים', חלק ג' עמוד קמג-קמד).

שמואל הנביא

כ"ק אדמו"ר הריי"צ זי"ע סיפר (ספר התולדות, עמ' 71) שה'צמח צדק' אמר בעת שמחת הברית של בנו מהר"ש, ששמע מזקנו אדמו"ר הזקן בעל התניא, ששמואל היינו 'שמו אל'.

מסורת אחרת מספרת שבטרם לידתו של מהר"ש לאמו הרבנית מרת חיה מושקא ע"ה, אירע פעם ועם כניסתה לביתה נפלה ארצה מתעלפת.

כשסיפרה ל'צמח צדק' את אשר ראו עיניה, אמר לה: "למה זה חרדת, הרי זהו שמואל הנביא שבא לבקש שיעלו את שמו על הילד".

ביום הברית אחר הגאון החסיד רבי נחמיה מדוברובנה (בעל 'דברי נחמיה') לבואו. עם הגיעו שאל כיצד קראו את שם הילד,



מצבת ציונו של רבנו המהר"ש זי"ע בצמוד לאביו רבנו ה'צמח צדק', באוהל רבותינו בליובאוויטש



צדק, ויקרא לרבי מהר"ש בשמו ויאמר לו: סכין כיס נאה יש בידי. אם תאמר לי היכן נמצא הקב"ה, אעניק לך את הסכין במתנה. הוציא הרבי מהר"ש מכיסו סכין טוב, ויאמר אל החסיד: אם תאמרו לי היכן הוא לא נמצא, תזכו בסכיני שלי. ויאמר החסיד ויען: אם כך, זכית בסכין שלי (רשימות דברים, חלק א, עמ' קמג).

תשרי ותשבוע

כבר בהיותו נער היה בקי בתורה כאחד הגדולים. כ"ק אדמו"ר ז"ע סיפר פעם: בתחילת הנהגתו בקודש של ה'צמח צדק', כאשר החסידים לא התרגלו עדיין לסגנון המאמרים שלו, שהיה רגיל להרבות במאמרי חז"ל (בשונה מסגנון המאמרים של אדמו"ר האמצעי שהיו רגילים לשמוע עד אז), דבר שהקשה עליהם את חזרת המאמרים -

הזכיר פעם ה'צמח צדק' הלשון: "תשרי ותשבוע". בעת ה'חזרה' התפלפלו ה'חזורים' בפירוש ומקור לשון זה.

אדמו"ר מהר"ש היה אז ילד קטן כבן חמש או שש שנים, והיה כבר בקי במדרשי חז"ל ועוד. כששמע את דבריהם נענה ואמר שזהו לשון המדרש (ויקרא רבה כט, ח. פסיקתא רבתי מא). שאלוהו החסידים היכן הוא מדרש זה. הראה להם המהר"ש את מקום המדרש, לא לפני שהסכימו ליתן לו את מה שביקש עבור כך, היה זה עצצוע מסוים (תורת מנחם כרך ז, עמ' 131. וראו גם כרך מו עמ' 270).

כבר בהיותו כבן שמונה שנים, בקיץ תר"א, התחיל לשמוע מאמרי ד"ח (ספר התולדות, עמ' 23). ובהיותו בגיל עשר היה בקי על פה בתורה, נביאים ראשונים ואחרונים, וברוב ספרי הכתובים (ליקוטי דיבורים, כרך ב, עמ' 456. וראו בספר השיחות ק"ן ת"ש עמ' 115).

היה אביו הקדוש ה'צמח צדק' שואב נחת מבנו זה, מהצלחתו המופלגת בתורה. ה'צמח צדק' היה מגיע אחת לחודש לבחון את ילדיו. כשבחן את בנו המהר"ש התפעל המלמד (ר' פסח, פיישע), שהיה נוכח בשעת מעשה, כיון שידעויותיו היו מופלאות ביותר, שלא לפי ערך גילו. נענה ואמר אליו ה'צמח צדק': לגבי תפארת שבתפארת (היום בו נולד רבנו המהר"ש, ב' באייר), אין זו הפלאה כלל (תורת מנחם כרך כד, עמ' 49. וראו ספר התולדות עמ' 7).

בהיותו כבן עשר הגיעו לליובאוויטש רבנים ידועים, ובראשם רבי דוד לוריא מביחאו. הם הגיעו לליובאוויטש כדי ליטול עצה מעם ה'צמח צדק' בענייני עסקנות הכלל. הרד"ל מצא שעת כושר להתפלפל עם המהר"ש בלימודו והמהר"ש נצחו. כאשר שמע ה'צמח צדק' על דבר הוויכוח והנצחון, ויאמר: הברית מילה שלו היה בתפארת שבנצח (ספר התולדות עמ' 8).

לא זז מחבבו

והנער שמואל הולך וגדל בתורה ובחסידות. כ"ק אדמו"ר הרי"צ ז"ע סיפר על שנות בחרותו של מהר"ש שבכל יום ויום היה נכנס אל אביו הקדוש ה'צמח צדק' פעם אחת או פעמים אחדות, כי היה

ה'צמח צדק' מחבבו. והיה נכנס אליו פעם קודם 'יחידות' או אחרי 'יחידות'. ובכל אופן לא היה הולך לנוח על משכבו מבלי ראות את אביו הקדוש.

פעם נכנס אליו בשעה מאוחרת אחרי 'יחידות' שנמשכה זמן רב מהרגיל, ויתאונן לפניו ה'צמח צדק' באומרו אליו מה רוצים ממנו, כמה ביטול תורה נגרם לו על ידי ה'יחידות', ולולא כן היה יכול לעסוק בתורה.

מבלי לענות ניגש המהר"ש אל הארון בו היו מונחים כתבי היד על גבי מדפים המכוסים בוילונות, גלל את הווילון וימנה את ספרי הכתבים, כשלושים במספר, וישאל את אביו: ואלו, גם היו נכתבים? ויענהו אביו: ביזט גערעכט, צדקת בני (רשימות היומן, כ"ק אדמו"ר ז"ע, עמ' רמז).

היה ה'צמח צדק' מבקש תמיד את טובתו ושלומו של בנו המהר"ש. ויהי בהיות המהר"ש

בן כ' לערך נחלה במחלת דם. ה'צמח צדק' הרבה פעלים למענו ובחסדי ה' נתרפא על ידי הרופא הייבענטייל. ה'צמח צדק' התבטא באותה שעה שהיה חפץ שיחיה לפחות כשני חייו של שמואל הנביא, שחי נ"ב שנה (רשימות היומן, כ"ק אדמו"ר ז"ע, עמ' רסא).

אל הנער הזה

אהבה גדולה אהב הרבי ה'צמח צדק' את בנו מהר"ש. בהיותו נער, והרבי ה'צמח צדק' עלה לתורה למפטיר של יום ראשון של ראש השנה, עמד הבן לנגד פני אביו. בהגיע הרבי לפסוק 'אל הנער הזה התפללתי', החווה באצבעו הקדושה על בנו מהר"ש (רשימות דברים, חלק ג, עמ' קמד. לשמע און, עמ' פא. כתבי החסיד רבי שלום דובער נוטיק, מרשימות אביו).

עוד טרם מלאו למהר"ש שלוש עשרה שנה, עיטרו אביו הקדוש בקשר של תפילין. כאשר מלאו לו אחת עשרה שנה, קראו אביו ה'צמח צדק' אל חדרו, ובנוכחות המלמד שלו הניח עמו לראשונה תפילין (אלה תולדות פרץ, מערכת אדמו"ר מהר"ש).

תפארת עדת יעקב

בספר 'בית רבי' מתאר נאמנה את הוד קדושת רבנו מהר"ש: "נזר ישראל ותפארת עדת יעקב. אדמו"ר הרי"צ שמואל נ"ע. רבנו אהב אותו מאד כי בן זקונים הוא לו. והיה מצוין בתואר וחכמה (לבד חכמתו האלקית בגליא וסתים דאורייתא היה מושלם בכל ידיעות התבל ובפרט בחכמת הרפואה ובכל מלאכת מחשבת חרש וחושב ידיו רב לו וגם היה בקי בכמה לשונות כו'). כל ימי חייו רבנו נ"ע היה עמו ביחד (לבד מה שהיה שומע בשבת מרבנו תורה ברבים. היה שומע מרבנו בכל השבוע בכפלים לתושיה והיה חוזר עליהם הרבה פעמים מאד כו') והיה לומד עמו נגלה ודברי חסידות. וגם בפני עצמו היה שוקד על דלתי התורה והחכמה. והכל היה בהצנע מאד כי הוא היה מהצנע לכת. וכל אשר יסד ושמע וקבל מאביו רבנו נ"ע היה חרות על לוח לבו כי היה בור סוד שאינו מאבד טיפה".



הרב משה שילת מנהל התכנית

אמת מה נדהדר

ל
אחר שנת לימודים מרחוק לנוכח מגבלות הקורונה שלא אפשרו מפגשים המוניים פנים אל פנים – התקבצו ובאו כאלף עמלי תורה מכל הארץ למבחן יסודי ומעמיק בכ"ה הפרקים הראשונים של ספר התניא, ספר היסוד של חסידות חב"ד, אשר נכתב בידי רבנו הזקן וכל אות וכל תג בו יסודם בהררי קודש.

המבחן נערך בערב של יום חמישי, אור לכ"ז בניסן, באולמי גוטניק בירושלים ובערב של יום ראשון, אור לא' דר"ח אייר, באולמי 'היכלי מלכות' בבני ברק. הנרשמים למבחן נמנים עם האברכים והבחורים שנרשמו מבעוד מועד לתכנית הלימוד של 'לב לדעת' – תפארת שמשון' ובמשך חודשים עמלו על לימוד הפרקים המהווים כמחצית מהחלק הארי של הספר הקדוש – מתוך ספרי לימוד מיוחדים שהופקו לשם כך. לרשות הלומדים עמדו גם קווי טלפון ייעודיים בהם יכולים היו להרצות את שאלותיהם בפני משיבים, בשעות שבין הסדרים, ולפשט כל קושי, דבר דבור על אופנו.

בכל אחת משתי המהדורות, בירושלים ובבני ברק, למבחן הגדול קדם שיעור סיכום של שעתיים תמימות מפי הגה"ח הרב אפרים דמיכובסקי שהגיש בפני הנבחנים סיכום תמציתי של כ"ה הפרקים הראשונים בשפה נהירה וקולחת. הרב משה שילת, העומד בראש המפעל הגדול, חיוך את ידי הלומדים והנבחנים והביע תקווה להתראות עמם בבין הזמנים של חודש מנחם-אב הבעל"ט במבחן הבא על מחציתו השנייה של ספר התניא. "אנו רצים והם רצים", קרא הרב שילת את הדברים הנודעים משמא דרבי נחוניא בן הקנה, והטעים: "כשהעולם מדבר היום על חזרה לחיים לאחר הקורונה – אצלנו זו החזרה לחיים: חיים של תורה ושל פנימיות התורה. כי הם חיינו ואורך ימינו".

במשך שעה ארוכה ישבו האברכים, הנמנים עם סולתו ושמו של עולם התורה, והשיבו על שאלות המבחן היסודי והמעמיק.

ההשתתפות במבחן מקנה לכל אחד ממשתתפיו מלגה מיוחדת בדמות זכות רכישה בחנויות הספר המוכרות ועוד.

התכנית כולה מוקדשת לע"נ הרב ר' שמשון פישר ז"ל ע"י בנו הגה"ח ר' דוד פישר שיחי'



הרב מאיר אלייאני מרבני לב לדעת



הרב אפרים פישל דמיחובסקי מג"ש ראשי בתכנית

מקינשאס

הדגש בדברי הרב חודוקוב בשם הרבי שהפך למוטו של השליחות • המסירות של אנשי העסקים המקומיים לטובת שליח של הרבי • הנקודה הבודדת שהפכה למגדלור עם 11 סניפים פעילים • שיחה רבת גוונים עם השליח הראשי במרכז אפריקה, הרב שלמה בן טולילא, בעקבות פטירתה בלא עת של רעייתו, השליחה מרת מרים ע"ה, שהלכה לבית עולמה לאחר שנה של ייסורי זיכוך

יקוטיאל יהודה גנזל



הצא אמונה

אי אפשר שלא לנסות להבין מנין. מנין שואב הרב בן טולילא כוחות נפש עצומים כל כך. כוחות המנהלים אותו כבר שלושים שנים בארץ לא זרועה. כוחות שכבר קירבו יהודים רבים כל כך אל הבורא, אל התורה, אל 'שמע ישראל'.

כשאנו שואלים את הרב בן טולילא, הוא חוזר איתנו שלושים שנים אחורנית, אל חודש שבט תשנ"א. אל חדרון קטן, קיטון, בסוף המסדרון הנודע בקומת הכניסה של בית מספר שבע מאות שבעים ברחוב איסטון פארקווי. חדרונו של הרב חדקוב, מזכירו האישי של הרבי. "כשהגעתי לקבל את השליחות מידי הקודש, זימנני הרב חדקוב לשיחת הדרכה. השיחה ארכה כחמישים דקות, את כל השיחה אני זוכר, כי אם משפט אחד עוצמתי שעומד נגד עיניי" – מספר לנו הרב בן טולילא בעודו יושב על כס האבלים נמוך התושבת. הוא גם מסביר שדווקא מחמת עוצמתו של המשפט, אינו זוכר את השיחה כולה, שכן מאותו רגע לא יצאו התיבות ממוחו והוא יודע לצטט אותן מילה במילה בפרספקטיבה של שלושים שנים. "כך אמר לי הרב חודקוב: 'את הרבי לא מעניין' (ס'גייט נישט אן דעם רבי'ן)' איזה הסדר יש לך עם הבעלי-בתים. את הרבי מעניין דבר אחד בלבד: שעוד ילד יהודי יידע את האות א' של אנוכי ה' אלוקיך'. מאותו רגע אני פועל וחי לפי היסוד הזה, כשדבר אחד מול עיניי: להביא לכך שעוד ילד יהודי ידע שיש בורא לעולם, שעוד נער או מבוגר יניח תפילין וידע את אלוקי ישראל".

כשחיים מתוך תחושת שליחות יוקדת שכזו, כל דבר וזולת מטרת הקודש הזה, הופך לטפל.

רבנים במחלקת עסקים

איך מגיעים אברך שנולד במונטריאול וזוגתו שנולדה במילאנו, להקים בית חב"ד במדינה אפריקאית נידחת? התשובה לשאלה מחזירה אותנו לשנת תשמ"ח. "הייתי עדיין בחור, ונשלחתי יחד עם חבר נוסף, מטעם 'המרכז לענייני חינוך', לאפריקה. פעם אחת לחוף השנהב (מדינה בדרום-מערב אפריקה). ופעם נוספת לחמש מדינות, ביניהן זאיר היא קונגו. בכל מקום חיפשנו יהודים ומשמצאנו, פעלנו לעורר בהם את הזיק היהודי. היהודים ברובם לא היו ילידים מקומיים, אלא כאלה שהגיעו מרוסיה או מדינות שונות באירופה, לרוב לצורך מסחר ועסקים. הצטיידנו ברשימות עם שמות היהודים המתגוררים במחוזות בהם ביקרנו ויצרנו עמהם קשר.

"במקומות אליהם הגענו ללא רשימה, היינו משיגים שם של אחד היהודים במקום ובאמצעותו הצלחנו ליצור קשר עם כל השאר. שהינו באפריקה משך שבועות

באותו לילה, ליל חג הסוכות תשנ"ב, התהפך הרב שלמה בן טולילא במיטתו. "בחלומי שמעתי קולות נפץ ויריות", הוא משחזר השבוע בשיחה ל'כי קרוב'. "ואז התעוררתי. נוכחתי לדעת שלא חלום ולא חזיון ליל חווייתי אלא את המציאות המרעידה. נוות ביתי המנוחה התעוררה אף היא ושנינו הקשבנו מבועתים לצורות היריות שמילאו את קינשאסה, עיר מגורינו".

התברר שהייתה זו ביזה צבאית שהפילה את חתתה על בירת 'זאיר' שבמרכז אפריקה, המוכרת כיום כרפובליקה הדמוקרטית הגדולה של קונגו, ובקצרה: קונגו. החיילים היו משתכרים אז במשכורת חודשית זעומה של דולר אחד לחודש, וכשהצבא עיכב גם את המשכורת הזו, יצאו החיילים – באישור מהדרג העליון – לבזוז את החנויות והעסקים בעיר הבירה. "הסתגרנו בבתיים. איש לא ההין להוציא את כף רגלו. שעות ארוכות חלפו ועדיין לא נפסקו קולות הביזה".

רק כעבור יום וחצי יראה הזוג בן טולילא את האור בקצה צרור היריות. "שגרירות ישראל אספה את כל הישראלים ואף יהודים נוספים שאינם ישראלים, כמונו למשל, אל הקונסוליה וארגנה טיסת חילוץ".

המקרה הזה – שכמובן רחוק שנות אור מקונגו המפותחת והדמוקרטית של ימינו – יכול להוות פתיח טוב כדי להיכנס מעט לסיטואציה המרתקת של שליח צעיר שאך בקושי נישא וחבק בת ראשונה, המרחיק נדוד למדינה אפריקאית נטולת התפתחות וחדשנות, יחד עם רעייתו הטרייה, רק כדי להקים בית חב"ד ולשמש כתובת לכל עניין יהודי.

מה 'מעניין' את הרבי?

הנסיבות שהביאו אותנו, בשבוע החולף, לפגוש את השליח של מרכז אפריקה, האיש שכבר שלושים שנים עושה ללא לאות וללא מנוחה, אינן מרנינות. הרב בן טולילא יושב 'שבעה' לאחר פטירתה של רעייתו, השליחה הנודעת במעשיה חובקי המדינות והיבשות, מרת מרים בן טולילא ע"ה, שהלכה לבית עולמה לאחר שנה של ייסורי זיכרון.

השבר גדול. הכאב מרסק גרם. אבל הארת הפנים הנודעת של הרב בן טולילא אינה מתקחה לרגע. כשאנו מגיעים לבית האבלים בכפר חב"ד, אנו מופתעים לראות יהודי שדש בגדו קרוע וליבו חצוי, אולם צהלתו על פניו. רק שעות אחדות קודם לכן התבשר העם היהודי בבשורת הקמתו של בית חב"ד האחד עשר במרכז אפריקה, בזמביה, שהוכרז מתוך בית האבלים.

מפת השליחות החב"דית במרכז אפריקה



המסחר הרווח בקונגו. "הם שאלו אותנו באיזה תחום של יהלומים אנו עוסקים. השבנו שאנחנו שליחי חב"ד. 'כן', הם השיבו, 'אבל באיזה תחום של יהלומים עיסוקכם?' הם לא הרפו לנוכח שני הצעירים במחלקת הביזנס".

שנתיים תחלופנה עד שהרב שלמה ישוב לעסוק ביהלומים הבתלי מלוטשים הפזורים במרכז יבשת אפריקה הגדולה.

"בשמחה ובטוב לבב"

החוטם המושכים את ליבו ללבלובה של היהדות באפריקה נוצרו באותו ביקור חיזוק של ימי הבחרות. וכאשר פגש לראשונה את המיועדת להיות רעייתו, המנוחה מרת מרים עליה השלום, סיפר לה על משאלת ליבו. "תגובתה הפליאה אותי. 'אפריקה? רעיון מעניין. היבשת הזו תמיד עניינה אותי'. היא הייתה מוכנה להקריב חיים שלמים כדי להפריח תורה ויהדות ביבשת הגדולה והמנותקת".

לאחר הנישואין הם הביעו את רצונם לפני האחראי על השלוחים, הרב משה קוטלרסקי והוא בירר האם יהיו מוכנים להקים את המרכז הגדול בקונגו, המרכז שיחלוש על עשרים ושלוש מדינות סובבות שכל אחת מהן יש עשרות עד מאות יהודים. הם הסכימו וקיבלו את ברכת הקודש. מכאן, הכל כבר היסטוריה.

"היות וזה לא היה 'בית חב"ד' הפעיל במדינה או אזור שכבר קיים שם שליח, אלא במגדלור רוחני המוקם במדינה חדשה לגמרי, הורה לי המזכיר, הרב חודקוב, באותה פגישה מוזכרת בחדרוננו הקטן, שאכתוב לרבי. הוא גם אמר לי מילה במילה מה לכתוב. הנוסח היה בערך כזה: 'לכ"ק אדמו"ר שליט"א. קיבלנו הצעה מהמל"ח (המרכז לענייני חינוך) להקים בית חב"ד במרכז אפריקה. הורינו משני הצדדים מסכימים לזה. יש בידנו מיומן כספי לשנה. יש במקום מקווה טהרה. והננו מוכנים בשמחה ובטוב לבב לנסוע בשליחות כ"ק אדמו"ר שליט"א והננו מבקשים את ברכתו והסכמתו".

לא בחינם מצטט הרב בן טולילא את הנוסח. הוא מבקש להתעמק בו ביקור חסידי מרחיב דעת: "התבקשנו לכתוב שאנו אכן נוסעים בשמחה ובטוב לבב. ולא בכדי. הרבי לא רצה שנעשה לו טובה ושניסע במסירות נפש. אם אתה חושב שאתה נוסע לקונגו כדי למסור את נפשך למען הרבי, עדיף שלא תיסע. הרבי רצה שהחסידים יהיו בריאים בנפשם ויפיצו את אור היהדות והאמונה מתוך שמחה וטוב לבב, מתוך דרך חיים מאושרת".

קול תורה בקונגו

וכך מגיע זוג צעיר עם ילדה קטנה לקינשסה, עיר הבירה של זאיר, כשהם עוזבים עולם מתפתח מאחורי גוים לטובת הפצת

אחדים, החל מחודש אלו עד לאחר ראש השנה ויום הכיפורים - כשאנו דואגים שיתקיים מניין פעיל בבית הכנסת המקומי בבירת קונגו".

אנקדוטה מעניינת שמורה אצל הרב בן טולילא, מאותם הימים.

"לקראת הטיסה שלנו חזור לניו-יורק, הבחנו שכרטיסי הטיסה שלנו נעלמו. ובעת תפילת שחרית בבית הכנסת המקומי, תפילה שאנחנו ארגנו, ניסינו לברר אולי יש במקום בעל קשרי תעופה שיוכל לסייע לנו. אחד המתפללים ניגש אלינו, שמע שאין לנו דרך להגיע לניו-יורק והבטיח לסייע בידנו. כשהגענו לתפילת

"אי אפשר לתאר במילים את המצב הנורא של קונגו בשנים הראשונות של בואנו למקום. אני מדבר על מדינה בלי תשתיות, בלי כבישים סלולים. בלי קווי טלפון סדירים"

מנחה, הוא גם הגיע, בידי היו זוג כרטיסים שרכש על חשבוננו והעניק לנו ללא כל תמורה. ועדיין הסיפור לא נגמר.

"למחרת בבוקר, ניגש אלינו אחיו של אותו יהודי, שהיה גם שותפו בעולם העסקים, הוא ביקש מאיתנו את הכרטיסים והתנצל באומרו שהמזכיר שלהם, זו שהזמינה את הכרטיסים, טעתה טעות חמורה. 'היא הזמינה לכם מקום במחלקת אקונומי (מחלקת תיירים, הפשוטה). אורה לה להחליף מיידית את הכרטיסים אל מחלקת העסקים המכובדת'.

"הבטנו בו בפליאה, לא מבינים בשל מה הכבוד הרב הזה, והוא, שלא היה חסיד ליובאוויטש, השיב לנו: 'מבחינתנו הרבי הוא הראש. ראש בני ישראל. ולא יתכן שרבנים של ליובאוויטש, עושי דברו של הרבי, יסעו במחלקה הרגילה, ה'ז' לא תהיה'. ואכן, קיבלנו כרטיסים חדשים כשאין לנו בעצמנו מושג עד כמה גדול השינוי בין מחלקת תיירים לבין מחלקת העסקים".

כשעלו על הטיסה לניו יורק, מצאו עצמם שני הבחורים במחלקה העמוסה באנשי עסקים, רובם עוסקים ביהלומים -

יהדות במדינת עולם שלישי, רחוקה ממושגים של ציוויליזציה. "אי אפשר לתאר במילים את המצב הנורא של קונגו באותן שנים. אני מדבר על מדינה בלי תשתיות, בלי כבישים סלולים. מצב נורא. טלפונים סלולריים עוד לא היו אז בעולם, אבל בקונגו היה גם הטלפון למוצר נדיר למדי. קווים לא היו פעילים וכדי לשוחח מספר דקות למדינה אחרת, היינו צריכים להזמין תור מראש. ההתמודדות לא הייתה קלה".

גם מאוחר יותר, כשכבר הגיעו הטלפונים הסלולריים למרכז אפריקה, הייתה עלות השימוש בהם מופרזת. "כל דקה של שיחה יוצאת, עלתה שישה-עשר דולר. וכל זה במדינה בה הדולר הוא בעל ערך מופלג. כדי לקבל את ראשי הדברים של שיחות הרבי בהתוועדות השבת, דרך הפקס, הייתי משלם מאה דולרים טבין ותקליין".

מתוך ההתמודדות הזו, החלה קרן היהדות לזרוח בעיר. "ראשית התחלנו לראוג עבור הילדים היהודיים בקונגו. הקמנו תלמוד תורה ודאגנו שתהיה פעילות יהודית בעיר, כדי שהילדים הגדלים במקום נידח זה, בדרך כלל להורים אנשי



מגדלור שבמרוצת השנים קמה לו שורה של סניפים. בית חב"ד המרכזי בקונגו

עסקים, ידעו את דבר היהדות ואת דבר מלכו של עולם. אני זוכר שפניתי אז לצייר מקומי שתמורת תשלום ועזם צייר לי ציורים מוחשיים על מגילת אסתר. לאחר מכן הוא צייר גם הגדה של פסח. כך, לאט ובטוח, החלנו לבסס את החיים היהודיים בעיר". כשהקימו את המגדלור הרוחני בקינשאסה, הם המשיכו להפיץ את האור גם מחוץ לעיר ומחוץ למדינה, עד שהגיעו להפצת יהדות בעשרים ושלוש מדינות כשבאחת עשרה מהן יש בתי חב"ד עם פעילות קבועה. אפילו ישיבה לבחורים הקים הרב בן טולילא לפני כעשור, כשהביא בחורים מניו יורק ללמוד בקינשאסה ולהדהד את קול התורה בקונגו.

"אתה יהודי, נכון?"

איך באמת עושים את זה? איך אשה צעירה יכולה לעזוב משפחה וחיים תוססים ולחיות במקום מרוחק, אפילו בלי קשר טלפוני תקין?

"זה בהחלט לא היה קל. ולשבחה של רעייתי עליה השלום – אשר רוחה עדיין חופפת כאן בימי השבעה – ייאמר, שהיא הייתה מוכנה ומזומנת למען המטרה הזו כאשר כל ימיה לא הפסיקה לרגע מלהיות שותפה פעילה בכל הקשור להפצת אור היהדות במרכז אפריקה".

מרת מרים עליה השלום ינקה את תחושת השליחות מבית אביה, הרב ישועה חדר ע"ה, שהיה השליח במילאנו שבאיטליה. "השווער שלי, הרב ישועה, זכה לקבל מהרבי ברכה מופלאה: שיזכה לזהות יהודים. ואכן כך. הוא היה הולך ברחובות נכר, רואה אנשים חולפים, גויים כולם, ועוצר ליד אחד ההולכים ואומר לו: 'אתה יהודי, נכון? בוא הנח תפילין'. זה היה מופלא מאוד. אני זוכר שהוא הגיע לבקר אצלנו בקונגו וכדרכו היה מסתובב בסקרנות ורוצה לראות כל דבר. כשביקרנו אצל האופה שהיינו משתמשים במאפייתו כדי לאפות בעצמנו את הלחם



"התבקשנו לכתוב שאנו אכן נוסעים בשמחה ובטוב לבב. ולא בכדי. הרבי לא רצה שנעשה לו טובה וניסע במסירות נפש. אם אתה חושב שאתה נוסע לקונגו כדי למסור את נפשך למען הרבי, עדיף שלא תיסע"

"כשביקרנו אצל האופה שהיינו משתמשים במאפייתו כדי לאפות בעצמנו את הלחם עבורנו, טיפוס שבחיים לא היינו חולמים שיש לו קשר ליהדות, חמי הביט עליו ואמר לו: 'אתה יהודי'. מה שהתברר כנכון"



עבורנו, טיפוס שבחיים לא היינו חולמים שיש לו קשר ליהדות, הוא הביט עליו ואמר לו: 'אתה יהודי'. מה שהתברר כנכון".

הרב בן טולילא ממשיך ומספר לנו על קשיים רבים ומהמורות רבות שהיו במהלך השנים. פעם אחת, בתחילת הדרך, לנוכח הפיכה מקומית מסוכנת, היה עליהם להימלט מקונגו לתקופת זמן. אולם לאורך כל הדרך הוא ורעייתו התעלו מעל גבי כל המהמורות, מתוך מטרה אחת עילאית: להביא לכך שעוד ילד יהודי יתוודע לא' של אנוכי ה' אלוֹקִיךָ !

האסיר והצלחת בידו

השיחה המרתקת לא הייתה מסתיימת אלמלא היו מחוגי השעון עוצרים ליד חצות הלילה. וכשהיא נחתמת, מבקש הרב בן טולילא לשתף אותנו בסיפור מעניין, לו הוא מצרף מסר עוצמתי.

הסיפור התרחש לפני למעלה משני עשורים, כשקונגו עוד הייתה מדינת עולם שלישי. הנשיא השליט דאז נסע עם פמלייתו ברחובות העיר, כשהכלל היה שבעת מעבר שיירת הנשיא, על כל הרכבים לזוז ולפנות את הנתיב בהמתנה עד שהשיירה כולה תעבור. כשהשיירה כבר חלפה, המשיך אחד הנוסעים בכביש בנסיעתו. היה זה יהודי. קבוצת חיילים עצרה אותו בברוטליות והאשימה אותו כי רצה להתנקש בנשיא. מהר מאד מצא עצמו מושלך לכלא. "שום כלא אינו מקום מלבב", כך הרב בן טולילא, "אולם הכלא באפריקה, במיוחד באותם ימים, היה נורא וזוועתי. ההתנהלות בו הייתה נעדרת כל תנאים וחסרת כל היגיון. חלפו שבועיים שלמים עד שמי שהיה אחראי על האסירים, עמו היו לי קשרים, חזר משהייה מרוחקת ויכולתי לדבר עמו למענו של אותו יהודי".

כשהרב בן טולילא פנה אל אותו מקומי ששמו היה מוזס, לא שש הלה להתערב בנושא.

"פניתי אליו ואמרתי לו, הלא שמך מוזס. מוזס הלא הוא משה. משה רבנו. היודע אתה מה היה תפקידו של משה רבנו? משה היה שליח האלוקים להוציא את היהודים מבית האסורים, לגאול אותם ממצרים. אתה צריך ללכת בדרכיו. זה הייעוד שלך מן השמים, להציל את היהודי מבית האסורים. הוא התרגש מאוד ואמר לי: אני כאן עד עוד כמחצית השעה, אם תגיע מיד, אשחרר את האסיר תכף".

הרב בן טולילא מיהר להגיע לבית האסורים, מוזס דמן אפריקה קיבל את פניו והציע לו להיכנס אל מקום משכן האסירים, שקיבלו את ארוחתם, ולתור אחר האסיר המדובר. "נכנסתי וליכי נכמר לראותו. בלתי ייאמן איך הוא היה נראה לאחר שבועיים של שהייה במקום הנורא הזה. ניגשתי אליו, הוא היה עם צלחת ריקה בידו, בדרך לקבל את מנתו הדלוחה, ואמרתי לו: בוא ! באתי לשחרר אותך ! הוא תלה בי מבט ואמר: אבל אני בדרך לקבל את האוכל שלי, אני רעב. צעקתי לעברו: אתה שומע מה אתה מדבר ? גאולתך הגיעה ! בוא מהר וצא מכאן לחיך החופשיים !"

ומכאן למסר המטלטל בפיו של הרב בן טולילא.

"הסיפור הזה הותיר אותי עם מסר עצום לגבינו, אנשי הגלות. אנו שרויים בגלות. גלות היא מצב רע ומר לנפש היהודית. הרבי היה מדגיש שהגלות היא הפך המצב האידיאלי שבו יהודי צריך להיות. ובכל זאת אנו עסוקים בשלנו. אנו חושבים שהנה, רק נסיים את מה שנותר לנו, רוצים להספיק עוד בתוך הגלות. ואין אנו קולטים שכמונו כאותו אסיר העומד עם הצלחת לקבל מנה דלוחה, כשמצד שני ממתין לו החופש. את זה עלינו לחרוט בלב. שאנחנו בכלל לא צריכים להיות כאן, שעלינו למהר ולפעול לגאולה הקרובה".

המקום ינחם את הרב בן טולילא, בתוך שאר אבלי ציון וירושלים, במהרה. ובהמשך תנופת שליחות הקודש להוציא יקר מזולל ולקירוב בני ישראל לאבינו שבשמים

– ינוחם. ■



א חסידישע פארבריינגען

עם הגה"ח רבי שניאור זלמן גופין,
משפיע ישיבת 'חומכי תמימים' נפר חב"ד

האור והחושך – התיקון וההעלאה

מה קרה בעיצומה של התנועות כ"ק אדמו"ר ה'צמח צדק' זי"ע כשחסיד הטיל צל על שולחנו • איזה מידות אפשר לתקן ואיזה קשה יותר • קטע מהתנועות מיוחדת לימים של ספירת העומר בהם נדרשת עבודת תיקון המידות

לדוגמה כועס, אתה פוגע בסביבה שלך. גם כשאתה מתגאה או מתמסר לתאוות שלך, אתה מזיק לאנשים שבקרבתך, לבני הבית, לחברים וכו'. לעומת זאת במידות שהן העדר המציאות, כגון קרירות ועצלנות, אינך פוגע בסובבים, אלא רק בעצמך. אתה עצמך חסר חמימות. אתה עצמך חסר מרץ וחיות. וזאת לכאורה בעיה קלה יותר.

עם זה, המשיך הרבי והסביר, מצד היכולת לתקן את המידות הרעות, מידות שהן בבחינת העדר יותר קשות לתקן ואילו מידות שהן בגדר מציאות, קל יותר להפוך ולתקן. לדוגמה, אדם שהוא בעל תאוה. יש לו חיות בענייני העולם הזה. בעבודה רצינית ועקבית הוא יכול להגיע למצב שהחיות הזו תתהפך לכיוונים של קדושה. שבמקום תאוות האכילה יהיה לו געש מאבק (עונג) בלימוד התורה. הוא יתענג מתפילה. יתענג מניגון. כמו כן אדם שלוקה במידת הכעס, יכול – זה לא קל אבל אפשרי – להפוך את זה למה שכתוב בגמרא, "לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע". להשתמש בכעס להשפלת והחלשת היצר הרע. או יותר מזה, לתלל את החיות וההתלהבות שהוא משקיע במידת הכעס – לעניינים של מצוות. מה שאין כן במידות שעניינן הוא העדר המציאות, שם אין לך מה להפוך! את מה תהפוך, את העדר? את הלא-מציאות?

עד כאן מדברי הרבי בהתנועות הג"ל. ובנוגע לענייננו: קודם לכן דיברנו על תיקון המידות באופן הרגיל, שזה כדי לא להידמות לבהמה, וזאת בהשוואה לתיקון המידות על פי חסידות שהמניע לכך הוא אחדות ה'. כשאדם מתגבר על תאוה רק כדי לא להידמות לבהמה, הוא מכניע אותה (וזמנית) אבל לא באמת מבטל את מידת התאוה שבנפשו. התאוה עצמה, שכל מהותה היא התנגדות לאחדות ה', נשארה שם בעומק הנפש שלו. לעומת זאת אם הוא מלכתחילה ניגש לעבודת המידות מצד העניין של אחדות ה', אזי התאוה שלו לא רק מושקת, אלא היא בעצמה נרתמת לענייני קדושה. וממילא גם התאוה לוקחת חלק בגילוי אחדות ה'.

הוא הדין לגבי מידת הגאווה. לא מספיק שאני מתגבר על ביטויי הגאווה שלי ומשאיר את הגאווה עצמה עמוק בתוך הנפש שלי. גאווה היא פירוד מאלוקות וכשהיא נשארת בתוכי אני משאיר בנפשי 'עבודה זרה' קטנה... אך כאשר מבינים את העניין הזה לעומק ורוממים את מידת הגאווה לענייני קדושה, על דרך מה שנאמר, "ויגבה ליבו בדרכי ה'", אזי היא בעצמה מגלה אחדות ה'.

במילים אחרות: הגישה הכללית גורסת שצריך לשבור את מידת הגאווה ולשם כך עליך לשבור את עצמך, להשפיל את עצמך. אם כך תעשה, תינצל מגאווה. חסידות לעומת זאת מחנכת אותנו אחרת. חסידות לא באה לשבור כלום ובטח לא לשבור אותנו. חסידות מבקשת לתקן. היא אומרת לך, לך עם ראש זקוף. עם ברייטקייט (רחבות הדעת) ועם שטארקייט (עם עוצמה) – אבל בקדושה.

כשלומדים תניא רואים שגם הפרקים העוסקים בתשובה וב"לב נשבר" אינם מנסים לשבור את האדם. בדיוק להפך, הם מסבירים לנו כמה הנפש שלנו מרוממת. היא מרוממת מצד זה שאנחנו שייכים לקב"ה, שייכים לעבודת ה', שייכים לאמת.

חסידות לא באה להשפיל או לשבור אלא לרומם! לחיים!

בשמחת תורה באחת השנים סיפר הרבי שבימי אדמו"ר ה'צמח צדק' בליובאוויטש, היו זמנים שבעיירה התקיים יריד. זה כנראה לא היה יריד גדול כמו בלייפציג, אבל בכל זאת יריד. כשהסוחרים היו מגיעים לליובאוויטש, פעמים שהרבי ה'צמח צדק' היה אומר לפניהם מאמר חסידות. הדבר היה קורה בבוקר, לפני צאת הסוחרים ליריד. מכיוון שהשעה אז הייתה מוקדמת מאוד ובחורף שררה עדיין אפלולית, היו תולים על עמוד מול שולחנו של הצמח-צדק נר או אולי מנורת נפט.

בבית המדרש נכח בשעת מעשה גם החסיד הרשב"ץ (ר' שמואל בצלאל שעפטיל) ובזמן אמירת המאמר הוא עמד בין הרבי ה'צמח צדק' לבין העמוד ומקור האור. מכיוון שכך, הטיל גופו צל על שולחנו של ה'צמח צדק'. כשהבחין בכך, חשב הרשב"ץ לעצמו שאולי ראוי שיוזע מעט הצידה כדי שהצל לא יפריע לרבי. במחשבה שנייה הוא אמר לעצמו, "הרבי הוא רבי, ממילא שיעלה את החושך ויהפוך אותו לאור". במילים אחרות, אני לא צריך לדאוג לרבי והוא כבר יסתדר בכוחות עצמו...

הרבי ה'צמח צדק' הרגיש במחשבותיו של הרשב"ץ והוא אמר לו: "מציאות (אור) אפשר להפוך ולהעלות; העדר (חושך) אי אפשר להפוך ולהעלות".

אז הרבי בהתנועות הקשה, מה זאת אומרת שאור אפשר להפוך ולהעלות וחושך לא? הרי לכאורה, כל העניין הוא להפוך חושך לאור. את האור אין צורך להפוך, הוא כבר אור!

והסביר הרבי, שכידוע יש שתי דעות בשאלה האם חושך הוא מציאות, בריאה שהקב"ה ברא בדיוק כשם שברא אור (אלא שאור זו מציאות יותר חזקה ועל כן בכוחו לסלק חושך) או שחושך הוא העדר המציאות. אין מציאות אמיתית שנקראת חושך, אלא שכאשר אין אור – שורר חושך. אלה הן שתי דעות.

הרבי ציין את הכרעת תורת החסידות הקובעת ששתי השיטות נכונות. יש חושך רגיל שהוא אכן העדר, אך יש חושך אפל במיוחד שהוא כן מציאות, על דרך מה שנאמר במצרים "יָמַשׁ חוֹשֶׁךְ", שהחושך היה כל כך סמיך עד שאפשר היה למשש אותו.

מכאן עבר הרבי להסביר את שני סוגי החושך, בעבודת ה': חושך זה מידות רעות, וכמו בחושך גם בהן יש שני סוגים. ישנן מידות רעות שהן בבחינת מציאות, כגון תאוה. תאוה זה מציאות. יש בזה חיות וחיוניות. גאווה גם היא יש בה הרבה כוח וחיות, כעס, יש בזה הרבה התלהבות וחיות. אלה הן מידות רעות שהן בבחינת מציאות.

לעומתן יש מידות רעות שהן בבחינת העדר. לדוגמה קרירות, עצלות ועצבות. קרירות זו לא מידה חיובית, אלא העדר החיות. בדומה לכך היא מידת העצבות. מהי עצבות? שאין לך חיות. גם עצלות, מה פירושה? שאין לך כוח. אין לך חשק. אלה הן מידות של העדר.

לא לשבור, לתקן

הרבי המשיך וחקר איזה משני הסוגים הללו (של המידות הרעות) גרוע יותר. אז בפשטות נראה שחושך גדול וסמיך המוגדר מציאות, גרוע יותר מחושך חלש ודליל שהוא העדר המציאות. שכל קיומו הוא מפני שאין אור. שהלוא כשאתה



נשמרתא דאורייתא

ביאורים מתורת חב"ד לדף היומי

שקלים ו-כב

כמו שהיא בשרשה ומקורה בבחינת עצמות אין סוף, שימושך לו עי"ז תוס' אור בעסק התורה להבין הדבר על בוריו ביותר.

וזה ענין ברכו בתורה, שממשיך בחינת עצמות א"ס בחינת מקור התורה, דהיינו בעל השמועה - בעסק תורתו.

ובכדי להיות ברכו בתורה כנ"ל, זהו על ידי הקדמת התפלה, דהרי עיקר קירוב הנפש לאלקות הוא על ידי ההתבוננות בתפלה, וכאשר מתקרב נפשו לאלקות בתפלה אז אחר כך בתורה הרי הוא זוכר את אלקות ורואה את בעל השמועה.

וזהו שאמרו רז"ל כל האומר אין לי אלא תורה גם תורה אין לו, דבלא תפלה ה"ה שוכח על אלקות בעת עסק התורה, ואז אין שמועותיו מכוונות, ומכל שכן שאינו ממשיך בחינת עצמות החכמה, ורק ע"י הקדמת התפלה נעשית ההמשכה בתורה כו'.

ועל לימוד התורה באופן זה, נאמר וזהו ענין אך בצלם יתהלך איש כו'. פירוש, מה שכתוב והכוונה היא על הקב"ה, דכתיב נעשה אדם בצלמנו, וכתיב ויברא את האדם בצלמו, שהוא ענין מה שכתוב דמות כמראה אדם כו', כבוד הוי' כו', והיינו שבבחי' העשר ספירות שהם הכלים, מלובש אור א"ס ממש, שנתלבש בזה כדי להשפיע תורה לישראל.

(יהל אור שם. ספר המאמרים ליקוט ח"ב ע' קסא)

מעלת ההמשכה על ההעלאה

חביב עלי צדקה ומשפט שאתה עושה יותר מן הקרבן שנאמר עשה צדקה ומשפט נבחר לה' מזבח (שקלים פ"ב ה"ה)

ועל דרך זה כתיב (הושע ו, ו) "כי חסד חפצתי ולא זבח", דהגם שגם הקרבנות (זבח) הם רצונו ית' [כמובן גם מזה שישנם כמה וכמה ציוויים להקריב קרבנות], מכל מקום, כיון שענין הקרבנות הוא העלאה מלמטה למעלה, ותכלית הכוונה הוא שיהי' המשכת גילוי אלקות למטה, דנתאוו הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים, לכן, הרצון בקרבנות הוא (לא בהקרבנות מצד עצמם, אלא) בשביל ההמשכה שתהיה אחר כך.

ולכן, הרצון בקרבנות הוא (כמו) חיצוניות הרצון - על דרך אדם שרוצה לנסוע לאיזה מקום לקנות סחורה, שהרצון שלו בהנסיעה הוא רק בשביל הריח שיהי' לו על ידי זה, ופנימיות הרצון הוא בהמשכה למטה. וזהו כי חסד חפצתי ולא זבח, שהחפץ, פנימיות הרצון, הוא שיהי' חסד, המשכה למטה.

ויתירה מזה, דהנה אמרו רז"ל עה"פ אם יתכפר עון בית עלי בזבח ובמנחה, בזבח ובמנחה אינו מתכפר אבל מתכפר בתורה ובגמילות חסדים. רבה דעסיק בתורה חי מ' שנין אביי דעסיק בתורה ובגמילות חסדים חי ס' שנין. והיינו משום שההמשכה שעל ידי גמ"ח היא המשכה למטה יותר מההמשכה שעל ידי תורה ולכן גמ"ח היא מהדברים שאדם אוכל פירותיהם בעולם הזה, כי ההמשכה שע"י גמ"ח היא נמשכת עד למטה מטה, גם בעולם הזה.

(ע"פ תורת מנחם ספר המאמרים מלוקט ח"ג ע' ג-ד, מאמר ד"ה כי תשא תשל"א)

צדקה ללא שיעור

חביב עלי צדקה ומשפט שאתה עושה יותר מן הקרבן שנאמר עשה צדקה ומשפט נבחר לה' מזבח (שקלים פ"ב ה"ה)

היינו לפי שהמצות ניתנו לנו על ידי התלבשות במדת גבורה וצמצום ההארה, ולכן רוב המצות יש להן שיעור מצומצם כמו אורך הציצית י"ב גודלין וכו', וכן בקרבנות יש להן שיעור מצומצם לזמן כמו כבשים בני שנה ואילים בני שתיים ופרים כו'.

מעלת הנוכחות בעולם הזה

אגורה באהלך עולמים. . כך אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע אזכה שיהו דברי נאמרין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. . כל תלמיד חכם שאומרים דבר הלכה מפיו בעולם הזה שפתיו רוחשות עמו בקבר (שקלים פ"ב ה"ה)

אגורה באהלך עולמים. כשנשמתו בישיבה של מעלה שפתותיו נעות בקבר כאילו מדברות נמצא שבשעה אחת דר בשני עולמים (תוס' יבמות צו, ב)

וצריך להבין מהי הבקשה שיאמרו הדבר שמועה בעולם הזה דוקא. שהרי מי שבהיותו בעולם הזה עסק בתורה ועבודה, הנה בבואו לעולם הבא הרי חוזר ועוסק בהענינים ההם עצמם בפנימיותם ועומקם הפנימי, דזהו עסק התורה בישיבה של מעלה. ומהו העילוי בכך ששפתותיו ידובבו גם בישיבה של מטה.

אלא משום שכוונת בריאת העולם הזה היא להאירו באור התורה והמצות ולחברו בעולמות העליונים, והיינו על ידי העסק בהעלאה הניצוצות ובהמשכת גילויים שלמעלה למטה ממש, דהמשכה זו היא ע"י תורה דוקא, לכן ביקש שימשיך בעבודה זו גם אחר הסתלקותו.

(ע"פ ספר המאמרים קונטרסים ע' שני, שנה)

תועלת ראיית פני הרב

האומר שמועה בשם אומרה יראה בעל שמועה כאילו עומד לנגדו שנאמר אך בצלם יתהלך איש (שקלים פ"ב ה"ה)

שע"ז יגיד הדבר על אופנו דעיקר הלימוד מרבו בראיית פנים כדכתיב והיו עיניך רואות את מוריי וכיון שבעל השמועה עומד לנגדו ידע ויבין הדבר על בוריו (קרבן העדה, שבת פ"ק ה"ב)

היינו משום שההמשכה שעל ידי הדבור אינה אלא הארה לבד משכל הרב, אבל עצם החכמה אי אפשר שימשך על ידי הדבור. ולכן רק מי שהוא בעל שכל בעצמו הוא יכול להבין השכל מתוך הדבור של רבו. אבל מי שאינו בעל שכל לא יבין מאומה, והיינו משום שהרב אינו משפיע להתלמיד את עצם השכל אלא הארה בלבד, והארה זו יכולה להאיר רק במי שיש לו כבר את כלי השכל.

אמנם על ידי שרואה את בעל השמועה על ידי זה מאיר בהתלמיד בבחינת מקיף מעצמיות החכמה של בעל השמועה, שמשם נמשך שמועה זו שהיא הארה, ועל ידי זה יגיד הדבר על אופנו. וזהו מעלת והיו עיניך רואות את מוריך.

וזהו בחינת אך בצלם היינו העצמיות של רבו ולא זיוו לבד שהוא השמועה. וכמ"ש הרמב"ם בפי' צלם שהוא עצמיות הנפש השכלית.

(יהל אור להצמח צדק, תהילים לט, ז. ספר המאמרים תער"ב-י ע' מ)

הקב"ה הוא "בעל השמועה"

האומר שמועה בשם אומרה יראה בעל שמועה כאילו עומד לנגדו שנאמר אך בצלם יתהלך איש (שקלים פ"ב ה"ה)

על פי דברי הירושלמי כאן אפשר להבין מה שאמרו רז"ל ע"פ על מה אבדה הארץ על שלא ברכו בתורה תחלה. כי התורה היא שמועותיו של הקב"ה, וצריך להיות דבר מפי אומרו, שיהיו דבריו אשר שמתי בפין, שיזכור את הקב"ה נותן התורה, ועל ידי זה יהיו שמועותיו מכוונות לאמיתתן לאמיתתה של תורה. ועל ידי זה נמשך בחינת עצמות חכמתו ית', בחינת מקור התורה היינו התורה

צדקת המצוות

רבי חנינא בר פפא הוה מפליג מצוה בליליא (שקלים פ"ה ה"ד)
בכל תלמוד ירושלמי נקראת צדקה בשם מצוה סתם (תניא פל"ז)

צריך להבין מפני מה נקראו כל המצוות בשם צדקה דלכאורה צדקה אינה אלא א' המצוות שנצטוונו ליתן לעני די מחסורו, ומה שייך זה לכל המצוות שיקראו בשם צדקה? אך הענין הוא, כל המצוות נקראות בשם "צדקה", כי צדקה ענינה להחיות רוח שפלים, שהרי העני הוא שפל ונבזה, וכאשר נותנים לו מזון ולבוש כו', אזי מחיים את נפש העני כו', ובפרט כאשר נותן לו בסבר פנים יפות ומפייסו ומדבר לו דברי תחנונים וניחומים, שעל ידי זה מגביהו ומרוממו משפלותו.

וכן הוא למעלה, דכתיב כה אמר ר' ונשא גו' מרום וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רוח להחיות רוח שפלים וגו', דהנה, כל העולמות והנבראים הם שפלים לגבי', ובפרט עולמות התחתונים עד לעוה"ז הגשמי שאין לך עולם שפל מזה שאין מאיר בו גילוי אלקות כו', והפעולה דהמשכת גילוי אלקות למטה ענינה להחיות רוח שפלים, שזהו ענין הצדקה למעלה. ועל פי זה יובן הטעם שכל המצוות נקראות בשם צדקה, לפי שעל ידן נמשך גילוי אלקות למטה להחיות רוח שפלים. דהנה, התורה והמצוות ניתנו למטה דוקא, במקום היותר שפל, וכמאמר משה רבינו למלאכי השרת [במענה על טענתם להקב"ה חמודה גנוזה כו' אתה מבקש ליתנה לבשר ודם, תנה הודך על השמים] למצרים ירדתם כו' יצה"ר יש ביניכם כו', כדי שעל ידי קיום התורה ומצוות יומשך גילוי אלקות למטה ביותר.

וזהו מה שנאמר ושמרו דרך הוי' לעשות צדקה גו', שהמצוות (שנקראות בשם צדקה) הן כמשל הדרך שמחברת שני מקומות שמצד עצמם הם רחוקים זה מזה, כמו דרך המלך שנמשכת והולכת מעיר המלוכה מקום מושב המלך אל כל העיירות שברחבי המדינה עד לפנה נדחת. ודוגמתו בנמשל, שהתנו"צ הן דרך הוי', שעל ידה נעשה החיבור בין אלקות לעולמות, שיומשך גילוי אלקות עד למטה מטה ביותר. וכיון שעל ידי המצוות נמשך גילוי אלקות למטה להחיות רוח שפלים, שזהו ענין הצדקה, לכן נקראות כל המצוות בשם צדקה.

(ספר המאמרים תשכ"ב ע' רסא)

קיום מצוות בכפייה

רבי חנינא בר פפא הוה מפליג מצוה בליליא (שקלים פ"ה ה"ד)
צדקה לעניים קרי ליה מצוה בכל לשון אגדה (רש"י שבת קנ"א, א)

מה שכל המצוות נקראות בשם צדקה, הוא כי צריך להיות בהם בחי' בחינת אתכפייה כמו במצוות הצדקה, דהנה כתיב לעשות צדקה ומשפט, היינו שצריך לשפוט את עצמו בצדקה, והיינו שלא די במה שיתן צדקה ממה שנשאר אצלו אחר כל תענוגי הגשמיים שיתענג בה אדם הגשמי, אלא שצריך לשפוט את עצמו מהמותרות, לקחת לעצמו רק מה שצריך לחיי נפשו, ואת כל הנשאר יתן לצדקה.

ומה שאמרו חייך קודמין היינו בקיתון של מים וכמעשה שהי', שלשניהם לא הי' מספיק כלל, אבל לא שיחיה האדם בתפנוקי בני אדם וחבירו ימות ברעב ח"ו, ולזה צדקה זו משפט כתיב בה, דמאי חזית דדמא דידך סומק טפי כו', ורק על מה שהוא מוכרח לחיי נפשו אשר בלעדו אי אפשר לו לחיות, על זה אמרו חייך קודמין כו'.

וכן צריך להיות גם בעשיית כל המצוות שנקראות בשם צדקה, היינו שלא לאמר כבד לי כעת לעסוק במצוה זו או שאין לו פנאי וכיו"ב, ועל זה צריך לשפוט את עצמו, דאם אי אפשר לו לחיות בפועל ממש אם יקיים המצוה, הרי על זה נאמר וחי בהם ולא שימות בהם, אבל כל שלא הגיע למצב זה, צריך לעשות המצוה בכל אופן, שנמצא שזהו אתכפיא גדולה.

(ע"פ מאמרי לקוטי תורה - תורת שמואל תר"מ ח"ב ע' תפו)

ואפילו במעשה הצדקה וגמ"ח בממונו אף שהוא מהעמודים שהעולם עומד עליהם וכדכתיב עולם חסד יבנה, אפילו הכי יש לה שיעור קצוב - חומש למצוה מן המובחר ומעשר למדה בינונית כו', וזה נקרא חסד עולם פי' חסד אל כל היום המתלבש בעולמות עליונים ותחתונים על ידי אתערותא דלתתא היא מצות הצדקה וחסד שעושים בני אדם זה עם זה, ולפי שהעולם הוא בבחינת גבול ומדה, לכן ניתן שיעור ומדה גם כן למצות הצדקה והחסד שבתורה כמו לשאר מצות התורה.

אך, היינו דוקא לשומר התורה ולא סר ממנה ימין ושמאל אפילו כמלא נימא, אבל מי שהעביר עליו הדרך ח"ו, מאחר שהעוה דרכו לתת מגרעות בקדש העליון שגרע ערכו מבחינת המשכתו מה שהיה יכול להמשיך מבחינת אלהותו אלוקותו והארת האור מאור א"ס ב"ה אילו היה שומר התורה ומקיימה כהלכתה, הרי מצוות זה לא יוכל לתקן כי אם בהמשכת האור העליון שלמעלה מהעולמות ואינו מתלבש בהן, הנקרא חסד עילאה ורב חסד, לפי שמאיר ומתפשט בבחי' בחינת אין סוף בלי גבול ומדה, מאחר שאינו מצומצם תוך העולמות אלא בבחינת מקיף עליהן מלמעלה מריש כל דרגין עד סוף וכו', וכשהאדם ממשיכו למטה במעשיו ואתערותא דלתתא, אזי אור עליון זה מאיר ומתפשט תוך העולמות ומתקן כל מצוות וכל מגרעות שניתנו בקדש העליון ומחדש אורן וטובן ביתר שאת ויתר עז בבחינת אור חדש ממש לכן אמרו במקום שבע"ת עומדין וכו'.

והנה עיקר התשובה הוא בלב, כי על ידי החרטה מעומקא דלבא מעורר עומק אור העליון הזה, אך כדי להמשיכו להאיר בעולמות עליונים ותחתונים, צריך אתערותא דלתתא ממש בבחינת מעשה, דהיינו מעשה הצדקה וחסד בלי גבול ומדה, דכמו שהאדם משפיע רב חסד פירוש - ח"ס דלי"ת, דהיינו לדל ואביון דלית ליה מגרמיה כלום ואינו נותן גבול ומדה לנתינתו והשפעתו, כך הקב"ה משפיע אורו וטובו בבחינת חסד עילאה הנק' רב חסד המאיר בבחינת א"ס בלי גבול ומדה תוך העולמות עליונים ותחתונים שכולם הם בבחינת דלי"ת אצלו יתברך דלית להון מגרמיהון כלום וכולא קמיה כלא חשיבי, ועל ידי זה נתקנו כל הפגמים שפגם האדם בעונותיו למעלה בעולמות עליונים ותחתונים.

וזהו שכתוב עשה צדקה ומשפט נבחר לה' מזבח, לפי שהקרבתה הן בבחינת שיעור ומדה וגבול, אבל צדקה יוכל לפור בלי גבול לתקן עונותיו.

ומה שאמרו המבזבז אל יבזבו יותר מחומש היינו דוקא במי שלא חטא או שתקן חטאיו בסיגופים ותעניות כראוי לתקן כל הפגמים למעלה, אבל מי שצריך לתקן נפשו עדיין פשיטא דלא גרעה רפואת הנפש מרפואת הגוף שאין כסף נחשב וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו כתיב.

(תניא, אגרת הקודש סימן י')

צדקה מעלה את כל הנפש החיונית

רבי חנינא בר פפא הוה מפליג מצוה בליליא (שקלים פ"ה ה"ד)

מצוה - צדקה (תקלין חדתיך)

רז"ל הפליגו במאד מאד במעלת הצדקה, ואמרו ששקולה כנגד כל המצוות, ובכל תלמוד ירושלמי היא נקראת בשם מצוה סתם, כי כך היה הרגל הלשון לקרוא צדקה בשם מצוה סתם. והיינו מפני שהיא עיקר המצוות מעשיות ועולה על כולנה.

דהנה כל המצוות מעשיות הם רק כדי להעלות נפש החיונית לה', שהיא היא המקיימת אותן ומתלבשת בהן - ליכלל באור א"ס ב"ה המלוכב בהן.

ואין לך מצוה שנפש החיונית מתלבשת בה כל כך כבמצוות הצדקה. כי בכל המצוות אין מתלבש בהן רק כח אחד מנפש החיונית בשעת מעשה המצוה לבד, אבל בצדקה שאדם נותן מיגיע כפיו, הרי כל כח נפשו החיונית מלוכב בעשיית מלאכתו או עסק אחר שנשחקר בו מעות אלו, וכשנותן לצדקה, הרי כל נפשו החיונית עולה לה'. וגם מי שאינו נהנה מיגיעו, מכל מקום הואיל ובמצוות אלו היה יכול לקנות חיי נפשו החיונית, הרי נותן חיי נפשו לה'.

(תניא פרק לו)

אוצר בחלום

בתשובה מעניינת זו שולל הרבי ייחוס כל משמעות לחלומות:

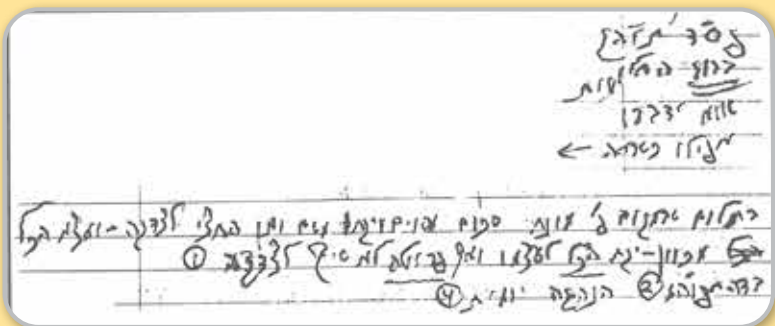
פסק דין תורתנו הקדושה ברור: החלומות שווא ודברו. אפילו כשראה בחלום שבמקום פלוני מונח סכום מסוים, ונאמר לו בחלום ש[יקחו משם וייתן החצי לצדקה, [ואחר שהתעורר, בדק] ומצא הכל מכוון [=מדויק] - ייקח הכל לעצמו, ואף פרוטה לא שייך לצדקה.

בדיקת התפילין והמזוזות. הנהגה יומית נעל פי שולחן ערוך.



פתקים

משולחנו של הרבי



יפוצו מעיינותיך הוצה ביקור בספריית 'מעיינותיך' / בנימין ליפקין

שווה לכל נפש – פרקי אבות • חסידות בלשון עכשווית

בן חנניה אשרי יולדתו: סוף סוף גילה המדע המודרני שרשמיו הראשונים של תינוק מותירים בו חותם לכל החיים. לפני אלפי שנים ידעה זאת אמו של רבי יהושע בן חנניה. בירושלמי מסופר שהיא "היתה מוליכה עריסתו לבית המדרש שבביל שיתדבקו אוזניו בדברי תורה", וכך "גרמה לו (יולדתו) שיהיה חכם" (רש"י). אפשר למצוא לכך מקור מהפסוק "מפי עוללים ויונקים יסדת עוז (תהילים ח, ג). והרי "אין עוז אלא תורה" - אם כן, דברי תורה הם חלקם ונחלתם גם של עוללים ויונקים. עיניו של התינוק ראות וקולטות, אוזניו שומעות וזוכרות, גם אם לא במודע. תבחרו ממה אתם רוצים לשמור אותו ומה אתם רוצים שייספג בקרבו. אשרי יולדתו של רבי יהושע ואשרי ההורים שמחנכים את ילדיהם מינקות. והנה עוד טעימה מאלפת מתוך אחד הביאורים שעל הדף על הפסקה החותמת את הפרק השני: "ודע שמתן שכרם של צדיקים לעתיד לבוא": למה הקב"ה כביכול אינו מקיים את מצוות "ביומו תיתן שכרו" ונותן לנו את השכר רק לעתיד לבוא? הרי "מה שהוא עושה - אומר לישראל לעשות"! מכאן ההוכחה שאנו לא עובדים אצל הקב"ה כמו שכירים אלא כמו קבלנים, שמקבלים את שכרם בסוף העבודה. ומהות הפרויקט: דירה לקדוש ברוך הוא בעולם הזה. בעוד ששכיר מבצע רק את ההוראות המפורשות שהוא מקבל מהבוס שלו, לקבלן יש עצמאות גדולה יותר ואחריות אישית להצלחת הפרויקט. אין הדבר תלוי אלא בנו. הביאורים הרחבים יותר לפרק זה כוללים מסות קולחות על מידת התפארת, שנדרשת לשבח בראשית הפרק; יראת חטא והשפעתה; לימוד תורה "הרבה" ומשמעותו; ועוד. הספר מעוטר בציורי נשמה הפותחים את כל אחד מששת פרקי אבות.



זכתה מסכת אבות למה שלא זכתה לו שום מסכת אחרת בש"ס: להיות שגורה על לשון כלל ישראל, בכל שנה בשנה, לאור המנהג הרווח ללמוד בשבתות הקיץ (ולכל הפחות בין חג הפסח לחג השבועות), לאחר תפילת המנחה, פרק בפרקי אבות. חז"ל כבר המליצו (בבא קמא לא): "האי מאן דבעי למהוי חסידא לקיים כו' מילי דאבות". פירושים רבים חוברו על פרקי אבות במהלך הדורות. אך טבעי הדבר שבתורת החסידות לדורותיה מוקדשים ביאורים ועיניינים רבים למסכת אבות. הספר שלפנינו צועד באותו התלם של הסדרה המשובחת "שווה לכל נפש" מאת הרב משה שילת, שבה שם לו המחבר למטרה להנגיש, לזקק ולפשט את תורת החסידות על מכמניה (לפי נושאים שונים ולמועדי ישראל) בשפה נהירה ומובנת לכל. ייחודו של הספר בא לידי ביטוי בכך שכל כולו יונק משיחות הקודש של הרבי אשר הוקדשו לביאורים נפלאים בפרקי אבות. מבנה הספר מאיר עיניים. לצד כל משנה מופיעים ביאורי המילים הקשות בה. בתחתית העמוד מופיעים כמו 'ווארטס' קצרים, בלשון קלילה, על הנאמר במשניות שמופיעות בעמוד זה. בסוף כל פרק מופיעים ביאורים נרחבים יותר, שגם הם ממספרים במשנה עצמה, למען ירוץ בהם הקורא, תוך כדי עיונו במשנה ויוכל היישר לדפדף להם ולהתבסס מהם. "בספר זה", מעיד המחבר בהקדמתו, "ניסיתי לגעת וגם לערוך בלשון שווה לכל נפש את השיחות של הרבי לפרקי אבות, אותן שבלטו לי בלימודי כבעלות עניין להמוני מבקשי ה' ושיש בהן חידוש מובהק, גם בהבהרת נושאי יסוד שהרבי עושה בהם סדר מופתי וגם בהעמקה בהם, כדרכו בקודש". כזו היא טעימה מתוך ההיגד הקצר המופיע על הדף, בפרק ב' אותו נלמד בשבת זו, מתוך המשנה (ט') המצטטת את דברי השבח שחלק רבן יוחנן בן זכאי לאחד מחמשת תלמידיו המובהקים - "רבי יהושע